

DOI 10.31909/26168812.2020-(48)-1

УДК 379.2:7.011.26(477.74)

Наталя БАШЛИ*

ДІАГНОСТИКА БАГАТОКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: МАТЕРІАЛИ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРИДУНАВ'І

Питання залучення дітей дошкільного віку до народного мистецтва (образотворчого, музичного, театрального, хореографічного) є на сьогоднішній день одним з найактуальніших. Ознайомлення юних громадян України з народними традиціями, святами та обрядами допомагає сформуванню їх інтересу та поваги до традицій і культури народів, які проживають поруч, зокрема в такому полікультурному регіоні, як українське Придунав'я.

У статті наведено аналіз останніх досліджень та публікацій, які свідчать про збільшення інтересу суспільства до історичної та культурної спадщини. Автором характеризуються уявлення дітей старшого дошкільного віку, які проживають в умовах полікультурного регіону, про культуру своєї країни – українську, культури країн найближчого і віддаленого зарубіжжя, наявність патріотичних почуттів, усвідомлення себе громадянином своєї країни, своєї причетності до культурного багатства інших народів і толерантність по відношенню до інших культур, представникам інших народів і культур.

Запропоновано інструментарій та описана діагностика сформованості багатокультурної освіти дітей старшого дошкільного віку в українському освітньому просторі та зокрема в українському Придунав'ї. На основі теоретичного аналізу виділені критерії та показники освіченості дітей щодо розмаїття національностей і культур.

Ключові слова: мистецтво, старші дошкільники, багатокультурність, Придунав'я.

Постановка проблеми. Європейські цінності багатокультурного освітнього середовища і змісту освіти все більше стають актуальними для сучасного українського освітнього середовища. У Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти, інструктивно-методичних листах МОН України «Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах», «Щодо організації роботи дошкільних навчальних закладів по ознайомленню дітей із народними традиціями, святами та обрядами» приділяється велика увага вихованню у дітей любові до Батьківщини, шанобливого ставлення до неї, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших етносів та народів¹. Збільшується інтерес в різних регіонах країни до мовної та мистецької культури меншин і корінних народів, у тому числі до культури українських болгар в Південній Україні – в

* Башли Н. – аспірантка кафедри загальної педагогіки, дошкільної, початкової та спеціальної освіти, Ізмаїльський державний гуманітарний університет; e-mail: n69545@ukr.net

¹ Закон України «Про освіту». ВВР. 2017. № 38-39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>; Закон України «Про дошкільну освіту». ВВР. 2001. № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>; Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Наук. кер.: А. М. Богущ; Авт. кол-в: Богущ А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. [Текст]. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Спецвипуск. К., 2012. С. 4-30.; Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах: Лист Міністерства освіти та науки України від 25.07.2016 № 1/9-396. URL: http://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/images/banners/2016/07/1_9-396-16.pdf

Придунав'ї. З огляду на це особливої актуальності набуває проблема формування першооснов багатокультурної освіти і виховання дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальні аспекти багатокультурної освіти розглядаються в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. З позиції провідних вчених та науковців, національне мистецтво (образотворче, музичне, театральне, хореографічне), традиційна культура українців містять могутній духовно-творчий і освітній потенціал для дітей (А. Богуш; Г. Падалка; А. Шевчук)². Дослідниця С.Б. Черепанова обґрунтовуючи доцільність та необхідність формування багатокультурної свідомості з самого раннього віку, пропонує використання засобів світового фольклору³.

Мистецькі твори поряд із рідною мовою є головними чинниками формування національної самосвідомості, духовності дітей, крос-культурної комунікації тощо. Натомість проблема збагаченої життєдіяльності дітей культурною спадщиною болгар в сучасному полікультурному суспільстві Придунав'я перебуває в центрі уваги небагатьох дослідників, недостатньо розробляються шляхи залучення юних поколінь до болгарської мистецької культури.

Мета статті полягає в розробці інструментарію та діагностики сформованості багатокультурної освіти дітей старшого дошкільного віку в українському освітньому просторі та зокрема в українському Придунав'ї (Південній Бессарабії).

Виклад основного матеріалу. У ході аналізу й узагальнення наукової, програмової та методичної літератури нами зроблено висновок про багатокультурну освіту дітей старшого дошкільного віку в українському просторі як спроможність дошкільної освіти навчити дитину сприймати розмаїття національностей і культур за допомогою надання основного (український національний культурний контекст) і додаткового (наприклад, болгарський етнічний культурний контекст Придунав'я) інформаційного насичення змісту освіти в середовищі закладу дошкільної освіти, як здатність дошкільної освіти створити сприятливі культурно-освітні умови для засвоєння збагаченого змісту освіти, для інтеркультурної комунікації особистості в ЗДО та сім'ї.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури було виділено ряд характеристик, які співвідносяться з багатокультурною вихованістю та освітою. З-поміж основних характеристик такі: наявність у дітей елементарних знань про культуру своєї країни – українську, культури країн найближчого і віддаленого зарубіжжя, наявність патріотичних почуттів, усвідомлення себе громадянином своєї країни, своєї причетності до культурного багатства інших народів і толерантність по відношенню до інших культур, представникам інших народів і культур.

З висновків ураховано, що ігрова діяльність, мистецтво і мистецькі види діяльності в силу своєї універсальної мови впливу на дитину містять цінний потенціал для багатокультурної освіти. Якщо для сприймання й відтворення засобів театрального мистецтва і літератури дитина має володіти мовленням (українською, болгарською), то для сприймання музики, танцю, гри, образотворчого мистецтва це не є обов'язковою умовою. Дитина може спілкуватися будь-якою мовою і успішно сприймати музику, пісню, танець, живопис як з української, так і з болгарської культури.

Виходячи з означеної характеристики явища багатокультурної освіти, діагностика сформованості багатокультурної освіти дітей старшого дошкільного віку повинна здійснюватись у двох напрямках:

² Богуш А. Патріотичне виховання починається з доброти. *Педагогіка Добра у спадщині Василя Сухомлинського. Дошкільне виховання*. 2014. № 11. С. 4-7.; Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України, 2008. 274 с.; Шевчук Т. Культурний код сучасного образотворчого мистецтва Буджака. *Коллективна монографія «Історія і цивілізація Нижнього Дунаю»*. Браїла. Музей Кароля І. 2018. С.401.

³ Черепанова С.Б. Полікультурне виховання як процес формування толерантності засобами світового фольклору у дітей дошкільного віку. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 67. С. 217-220.

- по-перше, вивчення освіченості дітей щодо української та болгарської національності й культури на основі програмового змісту освіти та життєвого досвіду дитини;

- по-друге, вивчення культурно-освітніх умов для засвоєння дітьми змісту освіти з провідної української та етнічної болгарської культури в середовищі ЗДО та опосередковано у сім'ї в українському Придунав'ї.

Критеріями та показниками освіченості дітей щодо розмаїття національностей і культур є:

- емоційне ставлення дитини до багатокультурного розмаїття (здатність прихильно ставитися до української національності та культури; здатність прихильно ставитися до болгарської національності та культури);

- когнітивна обізнаність дитини про багатокультурне різноманіття (вміння виокремлювати український зміст в культурі; вміння виокремлювати болгарський зміст в культурі);

- діяльнісні прояви дитини у царині багатокультурного різноманіття (навички відтворення в мистецькій діяльності культурних українських компонентів; навички відтворення в мистецькій діяльності культурних болгарських компонентів).

Вивчення впливу середовища ЗДО та сім'ї на формування багатокультурної освіти дітей (провідної української та етнічної болгарської) відбувається за допомогою з'ясування належних програмових умов у ЗДО, вивчення мистецького діяльнісного компонентів (образотворче мистецтво декоративно-ужиткове, живопис тощо; музичне мистецтво – пісні, танцювальні мелодії) у змісті освіти старших дошкільників.

У нашому констатувальному експерименті завдання носили комплексний характер і спрямовувалися на вивчення кількох критеріїв і показників. Усі вони були включені в звичну для дітей діяльність спілкування під час бесіди, заняття образотворчим чи музичним мистецтвом, під час яких проводилися спостереження за дітьми. Розведення результатів за різними критеріями здійснювалося в процесі фіксації та аналізу отриманих даних.

У методиці експериментального спостереження з виявлення якісних і кількісних показників освіченості дітей про розмаїття національностей і культур за основу оцінювання відповідей і дій дошкільників взято найпоширенішу із вживаних у педагогічних дослідженнях систему з трьох балів. На 3 бали заслуговувала дитина, якщо показувала високий рівень досліджуваного показника; дитині виставлялися 2 бали, якщо він/вона показувала рівень освіченості згідно середніх визначень; 1 бал, якщо відповіді й завдання відповідали низькому рівню.

У ході розробки першого напрямку діагностики ми виходили з поглядів українських вчених і дослідників багатокультурної освіти про те, що завданням вітчизняної системи освіти та виховання є формування у дитини здатності до життя у багатокультурному суспільстві. Насамперед, це здатність сприймати, знати й цінувати культуру української нації як провідної в українській державі. Водночас це здатність тримати зв'язок дитини з кореневою батьківською культурою – етнічною культурою, що визначає первинну ідентичність хлопчика чи дівчинки. Тому науковці радять ознайомлювати вихованців закладів дошкільної освіти з національними культурами, громадами, які формують спільну культурну спадщину українського суспільства. Такий підхід стає необхідністю для вітчизняної педагогіки на тлі мовного, етнічного, релігійного та регіонального розмаїття сучасного українського суспільства.

Тож для проведення діагностики були взяті за основу такі критерії: *емоційне ставлення* дітей до української національності й культури та етнічної (болгарської) національності й культури у середовищі дошкільної групи, *наявність знань* про українську національність і культуру та етнічну національність та культуру, *застосування досвіду* української культури та етнічної культури в особистому житті.

По-перше, критерій *емоційного ставлення* дітей до української національності й культури та етнічної національності й культури у середовищі дошкільної групи. Він характеризується двома показниками:

– здатністю прихильно ставитися до української національності та культури (дитина виявляє любов до української національності, має патріотичні почуття до своєї країни, ідентифікує себе як громадянина держави Україна);

– здатністю прихильно ставитися до болгарської національності та культури (дитина виявляє інтерес/любов до болгарської національності, має патріотичні почуття до національності своїх батьків, ідентифікує себе з національністю батьків).

Вважаємо, що на дошкільному етапі формування багатокультурної освіти дітей важливо виявити наявність обох боків в емоційному ставленні дітей до державної та батьківської національностей і культур. Чи є така наявність чітко визначеною для дитини старшого дошкільного віку, чи такими емоціями дитина лише частково переймається, або вона зовсім не виявляє означених емоцій. Адже емоційне ставлення до однієї чи іншої культури, або до обох може сприяти або гальмувати процес формування багатокультурності дитячої особистості. Від результатів буде залежати й вибір системи необхідних формувальних впливів.

Для застосування методу діагностичної бесіди з дітьми були складені запитання по кожному з трьох критеріїв. Бесіда містила групу запитань у царині української національності й культури та у царині болгарської національності й культури (див. табл. 1, 2, 3).

Таблиця 1

Питання бесіди з дітьми для виявлення *емоційного ставлення* до української національності й культури та етнічної національності й культури

Питання бесіди	
Питання для з'ясування здатності прихильно ставитися до української національності та культури	Питання для з'ясування здатності прихильно ставитися до болгарської національності та культури
– В якій країні ти живеш? Ти любиш Україну?	– У якому місті ти живеш? Ізмаїл – це українське місто?
– Якою мовою ти розмовляєш в дитсадочку? Пригадай віршик	– Якою мовою говорять тато і мама? А ти з ними якою говориш?
– Ти українець? А хто ти?	– Твої мама і тато українці? Чи вони українські болгари? Може й ти болгарин/болгарка?

Відповідь на кожне питання чи дії стосовно пропозиції оцінювалися від 1-го до 3-х балів. Три бали виставлялися, якщо дитина досить впевнено й дотепно давала адекватну відповідь по суті запитання. Два бали виставлялися, якщо дитина вагалася дати адекватну відповідь по суті запитання, відповідала правильно за допомогою навідних підказок-орієнтирів (наприклад, педагог перераховував мови – українською, російською, болгарською, румунською) або відповідала самостійно, втім не точно. Одним балом оцінювалася мінімальна відповідь на запитання за явної допомоги з боку дорослого. Дитина отримувала 0 балів за мовчання і відмову діяти.

По-друге, був сформульований критерій *наявності знань* про українську національність і культуру та етнічну національність та культуру, тобто когнітивна обізнаність дитини про багатокультурне різноманіття. Цей критерій характеризується такими показниками:

– вміння виокремлювати український зміст в освіті й культурі (дитина пригадає українську казку, віршик, показує український танець чи кілька рухів, дитина пригадає українські ігри, пісні);

– вміння виокремлювати болгарський зміст в освіті й культурі (дитина пригадує болгарську казку, віршик, показує болгарський танець чи кілька рухів, дитина пригадує болгарську гру, пісню).

Таблиця 2

Питання бесіди з дітьми для виявлення наявності знань про українську національність і культуру та етнічну національність та культуру

Питання бесіди	
Питання для з'ясування вміння виокремлювати український зміст в освіті й культурі	Питання для з'ясування вміння виокремлювати болгарський зміст в освіті й культурі
– Ти знаєш українські казки, віршики, свята? Розкажи мені, будь ласка	– Ти знаєш болгарські казки, віршики, свята? Розкажи мені щось, будь ласка
– Ти вмієш танцювати український танець? Потанцюй, будь ласка	– Ти вмієш танцювати болгарський танець? Потанцюй, будь ласка
– Ти знаєш українські ігри, пісні? Заспівай якусь, будь ласка	– Ти знаєш болгарську гру чи пісню? Заспівай, будь ласка

Відповідь на кожне питання та дії стосовно пропозиції оцінювалися від 1-го до 3-х балів. Три бали отримувала дитина за те, що охоче розказувала, танцювала, співала, пригадувала. Два бали виставлялися дитині, яка вагалася визначити те, що знала як українське або як болгарське; вона перепитувала або демонструвала щось таке, що їй просто було знайоме; відчувалася невпевненість. Одним балом оцінювалася мінімальна відповідь на запитання за явної допомоги з боку дорослого або хоч якісь дії дитини. Дитина отримувала 0 балів за повне мовчання і відмову діяти.

По-третє, був визначений критерій *застосування досвіду* української культури та етнічної культури в особистому житті. Він характеризується такими показниками діяльнісних проявів дитини у царині багатокультурного різноманіття:

– навички відтворення в мистецькій діяльності культурних українських компонентів (дитина малює елемент українського одягу, дитина малює персонажа української казки, свята чи мультфільма, дитина пригадує українську іграшку, посуд, прикрасу, страву тощо);

– навички відтворення в мистецькій діяльності культурних болгарських компонентів (дитина малює елемент болгарського одягу, дитина малює персонажа болгарської казки, свята чи мультфільма, дитина пригадує болгарську іграшку, посуд, прикрасу, страву тощо).

Таблиця 3

Питання бесіди з дітьми для виявлення застосування досвіду української культури та етнічної культури в особистому житті

Питання бесіди	
Питання для прояву навички відтворення в мистецькій діяльності культурних українських компонентів	Питання для прояву навички відтворення в мистецькій діяльності культурних болгарських компонентів
– Намалюй, будь ласка, щось з українського одягу хлопчиків чи дівчаток (хустка, віночок, шапка, шаровари, вишиванка)	– Намалюй, будь ласка, щось з болгарського одягу хлопчиків чи дівчаток або будь-що болгарське
– Спробуй намалювати персонажа української казки, свята чи мультфільма. Пригадай щось і намалюй	– Спробуй намалювати персонажа болгарської казки, свята чи мультфільма. Пригадай щось і намалюй
– Ти бачив якісь українські іграшки, посуд, прикраси? Які? Чи може ти знаєш і любиш якусь українську страву? Назви, розкажи	– Ти бачив якісь болгарські іграшки, посуд, прикраси? Може щось є у вас вдома? Чи може ти знаєш і любиш якусь болгарську страву? Розкажи

Оцінювалися дії та відповіді дітей від 1-го до 3-х балів. Три бали отримувала дитина за вільне малювання й правильні відповіді по суті запитання. Двома балами оцінювали приблизне й часткове малювання, а також частково правильні відповіді. Одним балом оцінювалися мінімальні зусилля дитини в малюванні та мінімізовані відповіді, за явної допомоги з боку дорослого. Дитина отримувала 0 балів за повну відмову діяти і відповідати через невпевненість чи відсутність досвіду в особистому житті.

За результатами діагностики виявилось, що діти старшого дошкільного віку мають уявлення про Україну, втім чимало дітей вільно розмовляють російською і лише в навчальних ситуаціях – українською. Вони знають дещо з народного українського фольклору – окремі пісні, казки, пізнають народні мелодії; знають назву рідного міста, країни, столиці. Дехто має уявлення про те, що на нашій планеті багато країн, де живуть різні народи. Деякі старші дошкільники називають людей різної національності, які живуть в Україні. Втім не всі чітко визначають свою національну і громадянську приналежність. Поодинокі діти мають уявлення про інші народи: румун, молдован, болгар, чехів, китайців тощо. У більшості дітей простежується відсутність уявлень про національний склад жителів Ізмаїлу й Придунав'я, національність своїх рідних. Відповідаючи на питання, діти орієнтуються на зовнішні етнічні відмінності. Дошкільнята налаштовані на спілкування та взаєморозуміння з будь-якими дітьми, хочуть дружити і гратися з ними.

Більшість дітей старшого дошкільного віку позитивно чи індиферентно ставляться до людей різних етносів та національностей. Втім має місце і прояв іншого ставлення: сміх, подив під час запитань і розповіді інформації, відмова від «спілкування» з людьми інших національностей (якщо наявним є яскраві зовнішні відмінності). Вважаємо, причинами цього є дитяча безпосередність, ще досить обмежений життєвий досвід, відсутність необхідних уявлень про людей інших національностей і етносів та культури спілкування з ними.

Порівняння показників освіченості дітей у царині українського компоненту освіти і болгарського вказують на значно нижчі результати за другим компонентом.

Вчені наголошують про визначальну роль середовища для розвитку і формування дитячої особистості, для спілкування державною та рідною мовою, для взаємодії зі світом мистецтва тощо. Також, для підтримки багатокультурності старшого дошкільника вирішальну роль відіграють розвивальне освітнє середовище і досвід, позитивні дорослі й атмосфера взаємин з ними, сучасне забезпечення освітнього процесу.

У результаті вивчення й аналізу умов навчального процесу щодо програмового та навчально-методичного забезпечення комплексними і парціальними програмами і матеріалами до них, у ході опитування методиста з напряму створення умов для багатокультурної освіти дітей ми з'ясували таке. Діти в закладі здобувають освіту за комплексними програмами (у тому числі програмою «Впевней старт»), що затверджені МОН України. У цих програмах добре розроблені основні напрямки освіти, діяльності й розвитку дітей, вони відповідають змісту Базового компонента дошкільної освіти[5]. Засоби для навчання дітей пропонуються переважно з української культури, етнічні компоненти українських болгар у цих програмах не виявлені. У той же час додаткові парціальні програми з цього напрямку педагоги не застосовують, засоби навчання з болгарської культури (іграшки, твори мистецтва, книжки, збірки казок та ігор, вироби домашнього побуту тощо) не є предметом збирання й накопичення в ЗДО.

Виявлений стан сформованості дошкільної освіти можна означити як належний і відповідний вимогам сьогодення та водночас такий, що з погляду багатокультурної освіти старших дошкільників може бути удосконалений за допомогою спеціально розробленої методики.

Висновки. Вважаємо, що культурно-освітні умови для засвоєння дітьми змісту освіти з провідної української та етнічної болгарської культури в середовищі ЗДО та

опосередковано у сім'ї в українському Придунав'ї потребують більшого балансу. Можна констатувати, що розвиток міжнаціональних почуттів дошкільників засобами фольклору і традицій народів України можливо в тому випадку, якщо педагогічна організація роботи буде здійснюватися за спеціально розробленої педагогічної технології, що забезпечує взаємодію в системі «педагог-дитина-батько», що дозволить створювати освітньо-виховний простір, в яке дитина занурюється в дитячому садку і сім'ї і саме ці питання потребують подальшого дослідження. Корисним може стати збагачення дитячих видів діяльності емоційно впливовим змістом освіти з болгарської культури; встановлення зв'язків між індивідуальним досвідом дитини в родинному колі та новою інформацією в дитсадку; розробка додаткового змісту освіти етнічної спрямованості, яка могла б позитивно відбитися на поведженні дитини в дитячій діяльності

Література

- Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)* / Наук. кер.: А. М. Богуш; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богиніч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. [Текст]. // Вихователь-методист дошкільного закладу. Спецвипуск. К., 2012. С. 4-30.
- Богуш А. *Патріотичне виховання починається з доброти. Педагогіка Добра у спадщині Василя Сухомлинського*. Дошкільне виховання. 2014. № 11. С. 4-7.
- Закон України «Про освіту»* // ВВР. 2017. № 38-39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Закон України «Про дошкільну освіту»* // ВВР. 2001. № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
- Падалка Г. М. *Педагогіка мистецтва* (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України, 2008. 274 с.
- Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах*: Лист Міністерства освіти та науки України від 25.07.2016 № 1/9-396. URL: http://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/images/banners/2016/07/1_9-396-16.pdf
- Черепанова С.Б. *Полікультурне виховання як процес формування толерантності засобами світового фольклору у дітей дошкільного віку*. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. 2015. Вип. 67. С. 217-220.
- Шевчук Т. *Культурний код сучасного образотворчого мистецтва Буджасака*. Колективна монографія «Історія і цивілізація Нижнього Дунаю». Браїла. Музей Кароля І. 2018. С.401.

REFERENCES

- Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) / Nauk. ker.: A. M. Bohush; Avt. kol-v: Bohush A.M., Bielienka H.V., Bohinich O.L., Havrysh N.V., Dolylna O.P., Ilchenko T.S., Kovalenko O.V., Lysenko H.M., Mashovets M.A., Nyzkovska O.V., Panasiuk T.V., Pirozhenko T.O., Ponimanska T.I., Sidielnikova O.D., Shevchuk A.S., Yakymenko L.Iu. [Tekst]. // Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu. Spetsvypusk. K., 2012. S. 4-30.
- Bohush A. Patriotychne vykhovannia pochynaietsia z dobroty. Pedahohika Dobra u spadshchyni Vasyliia Sukhomlynskoho. Doshkilne vykhovannia. 2014. № 11. S. 4-7.
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» // VVR. 2017. № 38-39. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Zakon Ukrainy «Pro doshkilnu osvitu» // VVR. 2001. № 49. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
- Padalka H. M. Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin). K.: Osvita Ukrainy, 2008. 274 s.
- Pro orhanizatsiiu natsionalno-patriotichnoho vykhovannia u doshkilnykh navchalnykh zakladakh: Lyst Ministerstva osvity ta nauky Ukrainy vid 25.07.2016 № 1/9-396. [Elektronnyi

resurs] – Rezhym dostupu: http://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/images/banners/2016/07/1_9-396-16.pdf

Cherepanova S.B. Polikulturene vykhovannia yak protses formuvannia tolerantnosti zasobamy svitovoho folkloru u ditei doshkilnogo viku. Zbirnyk naukovykh prats Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Pedagogichni nauky. 2015. Vyp. 67. S. 217-220.

Shevchuk T. Kulturnyi kod suchasnoho obrazotvorchoho mystetstva Budzhaka. Kolektyvna monohrafiia «Istoriia i tsyvilizatsiia Nyzhnoho Dunaiu». Braila. Muzei Karolia I. 2018. S.401.

Bashly N. The Diagnosis of the Multicultural Education of Older Preschool Children: the Materials of the Research Results in the Ukrainian Danube Region.

The issue of involving preschool children in folk art (fine, musical, theatrical, choreographic) is one of the most pressing today. Familiarizing young citizens of Ukraine with folk traditions, holidays and rituals helps to form their interest and respect for the traditions and culture of the peoples living nearby, in particular in such a multicultural region as the Ukrainian Danube.

General aspects of multicultural education are considered in the works of many domestic and foreign scholars. From the standpoint of leading scientists and scholars, national art (fine, musical, theatrical, choreographic), traditional culture of Ukrainians contain a powerful spiritual, creative and educational potential for children (A. Bohush, H. Padalka, A. Shevchuk). Researcher S.B. Cherepanova substantiating the expediency and necessity of forming a multicultural consciousness from an early age suggests the use of world folklore.

Art works, along with the native language, are the main factors in the formation of national identity, children's spirituality, cross-cultural communication, and so on. Instead, the problem of the enriched life of children with the cultural heritage of bulgarians in the modern multicultural society of the Danube region is in the spotlight of a few researchers, insufficiently developed ways to involve young generations in bulgarian art culture.

The article provides an analysis of recent research and publications that show an increase in public interest in historical and cultural heritage. The author characterizes of the older preschool children visions, which living in a multicultural region, about the culture of their country – ukrainian, the culture of near and far abroad, the presence of patriotic feelings, self-awareness as a citizen of their country, their involvement in the cultural wealth of other peoples and tolerance, to other cultures, representatives of other peoples and cultures.

The tools and diagnostics of the formation of multicultural education of older preschool children in the Ukrainian educational space and in particular in the Ukrainian Danube are described. Based on the theoretical analysis, the criteria and indicators of children's education on the diversity of nationalities and cultures are identified.

The revealed state of formation of preschool education can be defined as appropriate and corresponding to the requirements of today and at the same time such that from the point of view of multicultural education of senior pre-schoolers it can be improved by means of specially developed technique.

Key words: art, preschool children, multiculturalism, Danube region.